

ГОСПОДАРЕНКО В. М.,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри кримінально-правових
наук
(Донецький державний університет
внутрішніх справ)

УДК 343.2/.7.01+343.9 (73)
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.1.33>

ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО ЗМІСТУ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Стаття присвячена особливостям тривалої історичної еволюції політичного змісту основних засад кримінального права США. Встановлено, що принципи американського кримінального права виступають сполучною ланкою між характером та рівнем злочинності у суспільстві та сукупністю правових норм, що становлять кримінальне законодавство Америки. Принципи кримінального права постійно удосконалюються відповідно до розвитку історичних, філософських, соціальних, економічних, ідеологічних, релігійних та інших факторів, що зумовлюють державну кримінально-правову політику. У результаті всіх етапів розвитку американської державності принципи кримінального права насамперед уособлювали політичний зміст цієї системної реальності. При цьому еволюція основних принципів кримінального права США є нерозчленованою єдністю на всіх етапах розвитку американської держави. Зрештою, генезис кримінально-правових принципів завжди призводив до генези самого кримінального права країни-лідера світової спільноти цивілізованих держав.

У статті також доведено, що для сучасної американської державності характерні спроби оновлення правової основи кримінальної політики – загальних принципів кримінального права, але ці заходи стосуються скоріше форми, а не сутності найважливішої для громадян США системної реальності. Це певним чином відображено у реформаторських кроках Президента Дж. Байдена, який вимагає суттєвого перегляду принципів федерального кримінального права для вдосконалення кримінально-правової політики США. Яка покращить ефективність правоохоронної системи Сполучених Штатів Америки в контексті нових викликів, які стять перед федеральним урядом США. Враховуючи те, що Сполучені Штати є сьогодні лідером демократичного світу, є прикладом успішної демократичної країни, вивчення американського досвіду по розбудові кримінальної політики є дуже корисним. Тому використання американського досвіду еволюції засадничих принципів кримінального права в період кризи світового процесу глобалізації необхідне для перебудови державної кримінальної політики України на основі модернових політичних засад принципів кримінальних законів.

***Ключові слова:** кримінальне право США, принципи кримінального закону, реформи президента Дж. Байдена, кримінальна політика України.*

Gospodarenko V. M. Evolution of the political content of the basic principles of US criminal law: experience for Ukraine

The article is devoted to the features of the long-term historical evolution of the political content of the basic principles of US criminal law. It is established

that the principles of American criminal law act as a link between the nature and level of crime in society and the system of legal norms that constitute US criminal law. The principles of criminal law are constantly improved in accordance with the development of historical, philosophical, social, economic, ideological, religious and other factors that cause the state criminal law policy. Because of the development of all stages of American statehood, the principles of criminal law primarily personified the political content of this systemic reality. At the same time, the evolution of the basic principles of US criminal law is an indivisible unity at all stages of the development of the American state. After all, the genesis of criminal law principles always led to the genesis of the criminal law of the country-leader of the world community of civilized states.

It is proved that modern American statehood is characterized by attempts to update the legal basis of criminal policy – the general principles of criminal law, but these measures are more about the form rather than the essence of the system reality, which is the most important for US citizens. This is to some extent reflected in the reforming steps of President J. Biden, who requires a significant revision of the principles of federal criminal law to improve the criminal law policy of the USA. Which will improve the quality of the law enforcement system of the United States of America in the context of new challenges facing the US federal government. Given that the United States is today the leader of the democratic world, is an example of a successful democratic country, studying the American experience in the development of criminal policy is very useful. Thus, the use of the American experience of the evolution of the basic principles of criminal law during the crisis of the world process of globalization is necessary for the fundamental restructuring of the state criminal policy of Ukraine based on the modern political foundations of the principles of criminal laws.

Key words: *US criminal law, principles of criminal law, reforms of President J. Biden, criminal law policy of Ukraine.*

Вступ. Відомо, що кримінальне право в цивілізованих країнах світу вважається однією з фундаментальних галузей права. У його принципах знаходив вираз класовий характер будь-яких країн на різних етапах їх розвитку. Основне призначення таких принципів полягало у визначенні державою об'єктів кримінально-правової охорони, підстави, умов та зміст кримінальної відповідальності. І це є непорушним правовим принципом, адже тільки держава виконує різні керівні функції щодо суспільства, активно впливаючи на оформлення нових соціальних структур та духовне життя людей. Внаслідок цього важливим є визначення меж державного втручання у процеси суспільного життя, що притаманне співтовариству провідних країн світу на чолі з Америкою, входження до якого прагне Україна. Проте реалізація даного завдання завжди має бути підпорядкована принципам державно-правової політики розвинених держав.

Злочин і поведінка зі злочинцями були наскрізними темами правової історії США. Удослідженнях американських фахівців підкреслено, що в умовах становлення їх держави, завжди буржуазної, докорінно змінилася розповсюджена в Європі концепція злочину та покарання як переважно приватної діяльності. З давніх-давен в Америці аналіз злочинів і реагування на них стали суто публічною діяльністю, сприйнятливою до зміни американського політичного життя [1]. Саме тому розвиток державно-правової політики США щодо захисту американських цінностей завжди був процесом перманентної еволюції основних принципів кримінального права [2, р. 18].

Нині серед основних принципів кримінального права щалишилися такі, що в результаті тривалої еволюції публічного права США закріпили виділення об'єктів кримінально-правової охорони з опорою на наступні вихідні положення: 1) принципи кримінального права – це вимоги, що визначають зміст його норм і встановлюють відповідальність

за скоєння конкретних злочинів; 2) такі принципи можуть виконати свою функцію тільки в тому випадку, якщо відповідатимуть соціально-економічній ситуації в країні, міжнародно-правовим актам про права людини і завданням, що стоять перед державою в боротьбі зі злочинністю.

У науковій літературі є різні трактування поняття «політика». В одних випадках поняття застосовується для позначення способу дій, спрямованих на досягнення чого-небудь, тобто для позначення звичайної методики прийняття рішень. З іншого боку, поняття «політика» використовується для позначення свідомо організованої діяльності органів державної влади і державного управління, громадських об'єднань, партій і т.д., яка обумовлена їх конкретними інтересами та цілями [3, р. 3–4]. Ми маємо справу з правовою політикою у тому випадку, коли держава спирається на право у процесі владного регулювання суспільних відносин. Причому практично неможливо виділити та виокремити будь-який напрямок у політиці держави. Можна лише говорити про її окремі аспекти, такі, як правова охорона цінностей сучасного суспільства за допомогою принципів кримінального права, що ґрунтовно відображено у фундаментальній монографії О.С. Олійник «Принципи кримінального права: поняття, система та значення» [4].

Загальне визнано, що науковий підхід до формування принципів кримінального права розвинених країн світу був закладений у другій половині XVIII ст. завдяки науковим працям європейських та американських просвітителів. Вони ще не ввели до наукового обігу такий термін, як «принципи кримінального права», однак у працях просвітителів містилося широке коло кримінально-правових ідей, що згодом призвело до виникнення кримінальної політики як наукової дисципліни [5].

Очевидно, що категорії і поняття науки кримінального права є необхідними формами наукового мислення, ступенями і основою подальшого розвитку досягнутого знання. Спираючись на здобутки наукового пошуку мислителів минулого в галузі осягнення норм-принципів кримінального права, можна стверджувати, що вони стали фундаментом кримінальної політики сучасних держав.

У розвитку тої чи іншої групи принципів відбивався рух суспільства, його перехід від однієї суспільно-економічної формації до іншої, що загалом супроводжувалося демократизацією суспільного життя, хоча історія людського суспільства знає і періоди регресивного розвитку держав. Саме це доводять англо-американські фахівці з кримінальної політики і кримінального права М. Бассіуні, Т. Бернард, М. Брінк, Т. Вітаяпаньянон, Дж. Дресслер, Д. Кларк, М. Рот, Д.А. Томас, М. Тетчер, Дж. Холл Р. Хофстедтер та ін. Їхні дослідження мають надихати українських авторів на створення відповідних наукових праць, необхідних для розвитку державної кримінальної політики, хоча прямо не стосуються наших реалій.

Зрозуміло, що відповідний американський досвід розвитку принципів кримінального права був відображений у працях таких авторів, як В.П. Беленький, В.М. Калашников, В.М. Малишко, Є.Ю. Полянський. Проте їх дослідження потребують подальшого розвитку. Тому є **актуальним** аналіз принципів кримінального права США, адже саме вони під час війни за незалежність від Британської колоніальної імперії продемонстрували всьому світу, як на зміну кримінальному праву епохи феодалізму має прийти кримінальне право цивілізованих капіталістичних країн. З цього приводу у відомій чи не всьому світу «Британській енциклопедії (Encyclopaedia Britannica)» досить обережно зазначено, що політики англосаксонського світу часто використовують офіційну статистику злочинності як основу нових заходів боротьби зі злочинністю.

Між тим, офіційна статистика може бути помилковою та вводити в оману, особливо якщо вона використовується без розуміння процесів, за допомогою яких вона збирається, та обмежень, яким вона обов'язково підлягає, адже цього вимагає державно-правова політика [6]. Іншими словами, принципи кримінального права США, Великобританії, Канади, Австралії, Нової Зеландії, а також країн, які йдуть за ними, передусім продиктовані політичною доцільністю.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є проведення аналізу характеру і зміста кримінальної політики Сполучених Штатів Америки. Вивчення фундаментальних принципів, на яких будується кримінальна політика Сполучених Штатів. Їх історичний генезис та еволюція. Та вивчення досвіду США для розбудови кримінальної політики в Україні.

Основний зміст. Слід сказати, що увага до принципів кримінального права США в нашій країні була викликана поверненням до капіталізму з його цінностями, які спочатку не вкоренилися в нашій країні внаслідок поразки визвольної боротьби 1918–1920 років. Соціально-економічні перетворення, яких зараз потребує Україна, мають ґрунтуватися на ліквідації монопольного місця державної власності в економіці країни, на ширшому представництві у її структурі приватної власності. Така структура економічного життя змогла б повною мірою включити дію ринкових механізмів, забезпечити зростання виробництва та добробуту народу, але водночас кардинально мають змінитись принципи кримінального права з урахуванням досвіду боротьби проти злочинності у розвинених державах світу на чолі з Америкою.

Історична еволюція принципів кримінального права Америки, яка стала єдиною в світі державою, що з моменту свого народження пішла шляхом розвитку капіталізму, є унікальною. Ті правові положення, які нині називають принципами кримінального права, історично сформувалися саме там задля захисту прав «*medii ordinis civium*» («середнього класу», тобто – буржуазії). Вони з особливою силою прозвучали в епоху, що передувала Великій Французькій революції. У творах Ш. Монтеск'є, Ч. Беккарія, Ж. П. Марата та ін. поряд з такими принципами кримінального права, як рівність громадян перед законом; пропорційність злочину та покарання; визнання неможливості розгляду злочину та покарання, не передбачених кримінальними законами; неприпустимість переслідування поглядів і переконання людини тощо, було сформульовано, що буржуазія, яка йде до влади, вимагає певних принципів, покликаних забезпечити ефективність боротьби зі злочинністю. Тодішнє кримінальне законодавство західноєвропейських держав реалізувало нові важливі підходи визначення об'єктів кримінально-правової охорони.

Під впливом ідей європейських мислителів американські просвітителі довели всьому світу, що Америка стає правовою державою, суть якої полягає у «пануванні права», і це означає пріоритет права і обов'язок держави у всіх своїх діях спиратися на закон та інші правові норми. Ці акти своїм корінням сягали далекого минулого американської держави, у той час, коли американці були піддані Корони Англії і були зобов'язані слідувати кримінальній політиці метрополії, що мало суто каральний характер. Основним принципом цієї політики було організоване насильство органів влади Британської імперії, від метрополії до її домініонів, над будь-якими порушниками освячених англіканською церквою засад державного устрою. Саме тоді, як довели В.М. Калашников і В.М. Малишко, і виникла кримінальна юстиція США, що відрізняється нерозривною єдністю на всіх етапах розвитку американської державності та прагненням надати принципам кримінального права яскраво вираженого політичного характеру [7, с. 224].

Відомо, що ще у колоніальний період історії держави та права США там формувалися певні особливості кримінальної політики, які мали відповідати суто буржуазній організації економічних, соціальних і політичних відносин. Краще за всіх можновладців Британської Америки відправні засади цієї політики сформулював у середині XVII століття губернатор колонії Массачусетс Дж. Вінтроп. У документі під назвою «Зразок християнського милосердя» він висунув такі нові для того часу поняття, як «природний закон» та «угода про милосердя». Однак на практиці Вінтроп дбав лише про захист права приватної власності від злочинних посягань з боку голої. Цей професійний правознавець захищав догмат одвічності соціальної нерівності: «Всемогутній Бог у своїй святості та мудрості так визначив умови існування людей, щоб у всі часи хтось був бідний, а хтось багатий, хтось стояв вище, а хтось перебував у них у підпорядкуванні» [8, с. 9].

Відповідно до особливостей тодішнього соціально-економічного ладу США було запроваджено кримінально-правові репресії на захист громадських і приватних інтересів.

Однак після здобуття Америкою державної незалежності загальні основи принципів кримінального права були чіткіше сформульовані «батьками-засновниками», чий досвід боротьби проти замахів на буржуазний лад став священним для сучасної країни-лідера цивілізованої спільноти. Під впливом ідей Просвітництва вони взяли курс на гуманізацію кримінальної політики, яка була спадком колишньої метрополії. Про це «батьки-засновники» домовлялися на філадельфійському Конституційному конвенті, відкинувши монархічну юридичну спадщину колишньої метрополії [9, р. 10]. Звідси цілком зрозуміла необхідність IV і V поправок до Конституції США, де було проголошено, що до кримінального покарання вдаватимуться виключно на основі належної правової процедури з урахуванням положень славнозвісного в англосаксонському світі Хабеас корпус Акту (*Habeas Corpus Actum*).

Вказані конституційні поправки були особливо важливими з огляду на те, що Америка стала федерацією різних штатів, де кожний суб'єкт нової держави дотримувалася впливу різних напрямів у каральній політиці та кримінально-правовій доктрині. Як цілком обгрунтовано писав у докторській дисертації з основ кримінально-правової доктрини США Ю.Є. Полянський, принципи, закладені у цей правовий феномен, знайшли відображення передусім в конституційному праві США [10].

Безсумнівно, сьогодні демократична і правова американська держава має об'єднати суспільством зусилля у протидії злочинності на основі науково обгрунтованих принципів кримінального права [11, р. 19]. Зміст кримінального права США, її цілі та завдання, відображені в кримінальному законодавстві, демонструють взаємозв'язок цієї галузі права з кримінально-правовою політикою американської держави. Цей зв'язок двосторонній: правотворчість виступає формою реалізації кримінальної політики, і тому у праві відбито та внормативному порядку закріплено політичні ідеї протидії злочинності [12].

Зрозуміло, що ідеологію викорінення злочинності втілено у низці політико-правових та нормативних документах і реалізовано у практичній діяльності з охорони суспільних відносин від злочинних посягань. Прикладом для сучасних правоохоронців є заповіт Т. Джефферсона, який після проголошення американського суверенітету стосовно принципів кримінальної юстиції новонародженої буржуазної держави зауважив, що тільки після їх вдалого формулювання та впровадження у політичний устрій США американські правлячі кола досягнуть максимально можливого обмеження злочинності. Джефферсон був упевнений, що політика протидії злочинності має бути єдиною за суттю і призначенням, адже це зумовлено єдиними завданнями, цілями і принципами, на яких вона ґрунтується. Крім того, Джефферсон у праці «Автобіографія» висловив припущення, що впровадження принципів кримінального права, які мають політичний характер, становить специфічний напрям діяльності держави [13].

Правова спадщина Джефферсона та інших «батьків-засновників» США є священною для сучасних політичних лідерів Америки. Федеральне законодавство США спирається на положення Конституції, яка є найстарішою з нині діючих писаних конституцій у світі. Навіть за наявності анахронізмів багатьох власних положень, вона шанується громадянами своєї країни, які бачать в Основному законі США вищу гарантію для суспільства, заснованого на свободі. Конституція США була прийнята від імені народу і для народу, який здійснює свою владу через обраних представників у конгресі та обраного голову держави, Президента.

США продовжують покладатися на внутрішні заходи захисту прав людини і громадянина, причому не лише власних громадян, а й громадян інших країн світу. Для зовнішнього світу Америка завжди стверджує, що багато прав, встановлених Конституцією, є еквівалентними правам, закріпленим у Загальній декларації прав людини та деяких інших пактах, де від імені міжнародного співтовариства оголошено необхідність неодмінного захисту прав і свобод людини вусюму світі [14, р. 45]. Крім того, американські пропагандисти звертають увагу світового співтовариства на те, що Верховний Суд США спромігся визначити для американців основні принципи права, які прямо не зазначені в Конституції, такі, як презумпція невинуватості у кримінальному процесі та свобода пересування.

Політичний «підхід» публічних посадовців і вчених США заснований ще на тому, що їхня битьківщина ніколи не була соціальною державою. Таке ще в 1948 році повідав гуру американських лібералів Р. Хофстедтер в дослідженні «Американська політична традиція та її творці». Він зазначив: «Загальне надбання політичних традицій у США – віра в право власності та філософію економічного індивідуалізму, в цінність конкуренції й уте, що економічні добродієчності культури капіталізму завжди є невід’ємною властивістю людей. Святість приватної власності є гранітним фундаментом символу віри в нашу політичну ідеологію. Завдання політики проголошує означене кредо: захищати світ конкуренції, за необхідності заохочуючи його або ліквідуючи випадкові зловживання в ньому, однак не підривати його будь-якими планами колективістських дій» [15, р. VIII].

Нині США залишається лідером світового співтовариства, проте саме у цій країні традиційно спостерігається зростання кримінальних злочинів. Це змусило американський уряд взяти на себе загальне політичне керівництво з переслідування кримінальної злочинності ще за часів правління президента Дж. Кеннеді, який намагався зробити ідеї Т. Джефферсона керівництвом до впровадження суворой, але гуманної кримінальної політики.

Проте в Америці аж до нашого часу не існує єдиного для всіх рівноправних держав-штатів кримінального законодавства. На рівні окремих штатів таке законодавство характеризується надзвичайною казуїстичністю, що значною мірою було зумовлене рецепцією норм загального права, яке з давніх давен панує в англо-саксонському світі. У кримінальних кодексах штатів міститься чимала кількість норм-принципів, аномальних та архаїчних за своїм характером. У такому ж занедбаному стані продовжує залишатися федеральне кримінальне законодавство. Тому у цій країні серед публічних посадовців і правознавців завжди панувала ідея про нагальну необхідність створення єдиного для всієї Америки кримінального кодексу на основі найбільш важливих принципів політичного характеру. Нарешті, у 1951 р., США дійшли до прийняття Інститутом американського права моделі кримінального кодексу з модерновими нормами-принципами захисту буржуазного правопорядку від злочинних замахів на цінності держави-лідера світового співтовариства. Щоправда, одноманітність цих принципів в умовах США, де існує 53 самостійні правові системи, примарна. Практичним досягненням авторівПримірного КК було те, що розробка та прийняття цього документа стимулювали перегляд кримінального законодавства в штатах [16, р. 134, 135].

Нині очевидно, що дуалістичність правової системі США заважає розвитку федеральної кримінальної політики, проте вихід з цих незручностей знайшли ще батьки-засновники США. Завдяки їхній правотворчій діяльності було встановлено, що єдиним носієм повноважень виконавчої влади на рівні федерації конституція оголошує президента. Цим і керується чинний голова США Дж. Байден, який ще під час своєї передвиборної кампанії особливу увагу приділив проблемам вдосконалення системи правосуддя у галузі боротьби проти кримінальної злочинності. З цього приводу він виклав чотири основних принципи, якими керуватиметься як голова держави: 1) зменшити ув’язнення; 2) викоринити расові, гендерні диспропорції та нерівність у прибутках; 3) переорієнтувати систему судочинства по кримінальних справах на застосування викупу та реабілітацію; 4) ліквідувати отримання прибутку з системи кримінального правосуддя [17].

Тракування принципу законності в американській кримінально-правовій доктрині не включає вимогу точного і неухильного дотримання норм кримінального права (закону) всіма особами, правозастосовними органами та законодавцями. Про це сповістив весь світ Президент Сполучених Штатів Дж. Байден, який обіцяв вжити негайних кроків, щоб продемонструвати свою прихильність до реформування принципів кримінального права з урахуванням глобальних процесів, які охопили всі розвинені країни світу. Він і почав робити це 20 січня 2021 року після прийняття присяги та інавгурації. Справа в тому, що на початку нашого століття явище, що прийнято називати «глобалізацією», вступило в період кризи, яка має економічні, соціальні й геокультурні аспекти. Перші причини були закладені у геокультурній економічній моделі, що має свою особливу систему цінностей та економічних імперативів, які пропонує всьому світу західна цивілізація. Другою групою причин є невід-

повідність заявлених елітою США та їх союзників цілей, таких як поширення свободи й демократії, товарного достатку, задоволення споживчих потреб населення реальним можливостям для їхнього задоволення.

Якщо говорити про ставлення Президента Байдена до перегляду політичних принципів кримінального законодавства США, слід підкреслити, що відвертими противниками такої політики протягом тривалого часу проявляли себе такі державні структури, як поліція, судова влада і атторнейська служба, які при всій відмінності своїх конкретних інтересів були зацікавлені в збереженні status quo, що склався у цій галузі прав. І це явище поширюється в модерновому світі, у тому числі – в нашій державі.

Слід зазначити, що після набуття Україною незалежності під впливом ідей американського Примірного КК майже одразу почалося оприлюднення наукових розвідок вітчизняних правознавців з кримінального права, особливо у тій частині, що стосується політичних принципів боротьби проти злочинності. Автори цих праць ставлять питання про наближення українського Кримінально Кодексу до кращих зразків законів цивілізованих країн, що регулюють правові засади боротьби проти злочинності. За п'ять років після набуття Україною державної незалежності професор А.А. Музика зробив цілком справедливий висновок щодо розвитку вітчизняної кримінально-правової науки, причому через аналіз основних принципів кримінального права: «Починаючи з 90-х років минулого тисячоліття, через відоме державне перебудування, юридична наука пострадянського простору «струсила» з себе ідеологічну оболонку (такий собі бренд) і розпочала сміливо, об'єктивно, зацікавлено вивчати «буржуазне» законодавство. І, чого й варто було очікувати, ми стали буквально відкривати для себе багато цікавого й корисного (не в останню чергу тому, що змінилася творча мотивація, наше мислення). З'ясувалося, що не все є таким поганим і страшним, як нам подавали чи як ми повинні були «трубити». Більше того, виявили для себе безліч оригінальних законодавчих новел і готових «для вживання» рекомендацій, які заслуговують бути імplementованими в національне законодавство» [18].

З думками професора Музики збігаються висновки О.Б. Загурського щодо вивчення особливостей української кримінально-правової політики України [19]. Про це ж сповіщав В.П. Беленький у статті «Порівнянність понять, що характеризують предмети порівняння у кримінальному законодавстві Великобританії, США та України» [20]. Він оголосив, що, з позицій принципу законності, шлях України правильний, тим більше, що вже запозичене дещо з досвіду кримінальної юстиції, наданого Америкою. Проте вказані дослідники не звернули увагу на те, що українська наука окрім аналізу сутності принципів кримінального права США має звертатися до її історії. Саме цьому приділяють велику увагу науковці США та країн ЄС, які вважають за доцільне аналізувати історію розвитку політичних принципів державної боротьби проти злочинності аж з часів Середньовіччя[21].

Завдяки впливу кримінального права США та інших розвинених країн світу система українського кримінального права побудована на загальноновизнаних у світовому співтоваристві правових засадах: законності, рівності, гуманізму, справедливості та ін. Разом з тим, можна помітити, що, включаючись до національної кримінально-правової матерії, дані ідеї в ній істотно трансформуються. Різниця полягає не лише у назві принципів права, а й у змісті. Принципи права не просто декларують ідеї правової політики, а й надають безпосередній регулюючий вплив громадян.

У кримінальному праві США принцип законності має суттєву специфіку. Цей принцип, як стверджують американські вчені, вважається першим принципом американської юриспруденції. Він застосовується в американському судочинстві з кримінальних справ, навіть якщо в результаті його здійснення можуть виявитися безкарними небезпечні та морально винні особи. Традиційно він виражається як *nullum crimen, nulla poena sine lege* (немає злочину, немає покарання без посилання на закон). Однак на практиці не все так, як у теорії американського права, адже, незважаючи на категоричну заяву американських учених про незастосування у США загального права, у деяких штатах воно частково застосовується, а в деяких – використовується без будь-яких обмежень. Таким чином, у ряді шта-

тів суди у прямому розумінні займаються нормотворчістю, причому спираючись на широке трактування в Америці доктрини «суддівського розсуду».

Кримінально-правова доктрина США побудована на засадах функціональної взаємодії елементів юридичної та неюридичної природи. Кримінально-правова доктрина США тлумачиться як відображена в праві система ідей, що зумовлена сукупністю юридичних, філософських та соціально-політичних чинників з урахуванням їхньої динаміки в процесі історичного розвитку. Такий підхід дозволяє встановити взаємодію суто юридичних, соціокультурних, політичних та релігійних чинників, результатом якої стає зміна стану стабільності кримінально-правової доктрини США та системи її складових, зумовлених дією політичних принципів кримінального права.

Як довів у фундаментальному дослідженні «Кримінально-правова доктрина США» Є.Ю. Полянський, культура, релігія і внутрішня та зовнішня політика США створюють систему факторів впливу, яка докорінно змінилася у часі: поняття «американська культура» та «американська релігія» перетворилися фактично на оксюмори, в той час як залежність правової доктрини від державної політики лише посилилася, що дозволяє говорити про надзвичайну роль політики у формуванні кримінально-правової доктрини США [22, с. 5].

Йдеться про такі принципи: 1) принцип верховенства права; 2) принцип юридичної визначеності, тобто обов'язкове визначення кримінально караного діяння у чітких й ясних виразах; 3) принцип рівності громадян перед законом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, місця народження, етнічного та соціального походження, майнового стану, службового становища, місця проживання, мовних або інших ознак; 4) принцип справедливого ставлення жерців правосуддя до особи, яка вчинила злочин, щоб його кваліфікація відповідала характеру і ступеню суспільної небезпеки та обставинам його вчинення.

Все це є критичним, але воно також є довгостроковим. Перш за все, адміністрація Президента Байдена вважає за доцільне зосередитися на тому, щоб відновити функціонування відділу цивільних прав Міністерства юстиції для проведення розслідувань щодо звинувачень у неналежній та неконституційній поведінці у відділах поліції та інших ланках правоохоронної систем. До того ж ця адміністрація намагається підключити Бюро допомоги правосуддю та Бюро статистики юстиції до перегляду всіх процесів та проєктів збору даних стосовно рівня і характеру злочинності в Америці, щоб запустити механізм реформування політичних принципів кримінального права. Перший сигнал про те, що прихильність президента Байдена реформі кримінального правосуддя не була затьмарена негайним тиском, таким як пандемія, надійшов через кілька днів після інавгурації. Тоді, коли перші сто днів добігали свого кінця, генеральний прокурор М. Гарланд оголосив про масштабні розслідування Департаменту юстиції стосовно тактики поліції в Міннеаполісі після вбивства Джорджа Флойда.

Досить проблемним для засновників США було питання про використання тортур з метою отримання зізнання у провині від особи, яку підозрювали у скоєнні злочину.

Багато американських учених припускають, що «батьки-засновники» прагнули зменшити суворість кримінальних покарань, але не за допомогою теорії стримування, що потребувала розробки та впровадження заходів щодо попередження злочинних виявів. У низці штатів смертну кару можуть призначити не тільки за вбивство першого ступеня, а й за інші тяжкі злочини, зокрема, у штатах Колорадо й Арканзас – за державну зраду, у Каліфорнії – за зраду, умисну аварію та лжесвідчення, у Флориді – за перевезення наркотиків і вбивство на сексуальному ґрунті, у Луїзіані – за зґвалтування дітей від 12 років, а в Міссісіпі – за повітряне піратство. Найбільшу кількість смертних вироків виносять суди південних штатів, при цьому переважно афроамериканцям, що являє собою безперечний вияв расизму, укорінений в цьому регіоні ще на світанку американської державності. І весь цей клубок протиріч щодо підходів федеральних органів влади та адміністрацій окремих штатів стосовно вирішення першочергових проблем кримінально-правового переслідування злочинців обіцяє вирішити Президент Дж. Байден [23].

Висновки. Визнання принципів фундаментальних засад кримінального права США є обов'язковою умовою їх правильного розуміння. Роль принципів американського кримінального права полягає в тому, щоб служити сполучною ланкою між аналізом характеру і рівня злочинності в суспільстві та сукупністю правових норм, що становлять кримінальне законодавство. Принципи кримінального права США перманентно удосконалюються відповідно до розвитку історичних, філософських, соціальних, економічних, політичних, ідеологічних, релігійних чинників, адже саме так вони можуть відповідати засадам кримінально-правової політики держави. Історична еволюція принципів кримінального права США являє собою нерозривну єдність на всіх етапах розвитку американської держави. Саме так генеза кримінально-правових принципів обумовлювала генезу кримінального законодавства американської федерації та її суб'єктів – окремих держав-штатів.

Очевидно, що для сучасної американської державності дійсно характерні спроби оновлення правового підґрунтя кримінальної політики – загальних принципів кримінального права, але ці заходи стосуються скоріше форми, а не сутності такої найважливішої для громадян США системної реальності. Це відображено у реформаторських кроках Президента Дж. Байдена, який вимагає вдосконалення принципів федерального кримінального права. Зазначені особливості принципів кримінального права США та їх перманентне удосконалення у кримінальній політиці Америки являють неабиякий інтерес для сучасної України. А застосування американського досвіду еволюції кримінального законодавства має стати важливою складовою процесу перебудови державної політики України стосовно боротьби проти будь-яких проявів злочинності на основі модернових політичних принципів кримінального права.

Список використаних джерел:

1. Criminal law. – URL: <https://academic.oup.com/book/936/chapter-abstract/13552579> 2?Re directedFrom=fulltext&login=false
2. Roth M.P. A History of Crime and the American Criminal Justice System. L.: Routledge, 2018. 646 p.
3. Dressler J. Understanding Criminal Law. 2012. 37 p. URL: <http://avxhome.se/ebooks/0769848931.html>
4. Witayapanyanon T. Criminal Justice Policy in the United States: A Pooled Time Series Analysis of Sentencing Reform Impacts. URL: <http://commons.lib.niu.edu/handle/10843/9606>
5. Олійник О. С. Принципи кримінального права: поняття, система та значення: монографія. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. 544 с.
6. Thomas D.A., Clarke D.C., Bernard Th.J. URL: General principles of criminal law URL: <https://www.britannica.com/topic/crime-law/Classification-of-crimes>
7. Калашников В.М., Малишко В.М. Формування інститутів держави і права в США ранньої доби (1607-1775 роки). К.: Логос, 2015. 485 с.
8. Калашников В.М. Державно-правова політика «батьків-засновників» США. Дн.: РВВ ДНУ, 2020. 200 с.
9. Thatcher M. Statecraft: Strategies for a Changing World. L.: Harper; 2002. 486 p.
10. Полянський Є. Ю. Кримінально-правова доктрина США: генезис, обґрунтування, перспективи : автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.08. Одеса: Одеська юридична академія, 2015. 36 с.
11. Bassiouni M.Ch. International Criminal Law Conventions and Their Penal Provisions. Irvington-on-Hudson: Transnational Publishers, 2007. X., 1250 p.
12. Master of Criminal Justice (MCJ). URL: <https://translate.google.com/?hl=ru&sl=en&tl=ru&text=>
13. Jefferson Th. Autobiography, 1743–1790. URL: https://avalon.law.yale.edu/19th_century/jeffauto.asp
14. Clayton C. The Politics of Justice. N.Y.: M.E. Sharpe, 2012. 274 p.

15. Hofstadter R. The American Political Tradition: And the Men Who Made it. N. Y.: Archon Books, 1948. – XXIV, 540 p.
16. Hall J. General Principles of Criminal Law. Indiana Law Journal. Vol. 36. Issue 1. Article 7. 1960. 121–130.
17. The Biden Plan for Strengthening America's Commitment to Justice. URL: <https://joebiden.com/justice/>
18. Музика А. Порівняльнкримінально–правовідслідженнявУкраїні (сучаснийетап). URL: <http://ua.convdocs.org/docs/index-16910.html>
19. Загурський О. До питання про необхідність дослідження проблем кримінально-правової політики України. URL: <http://www.yourfuture.org.ua/ua/pb/2013/pp19/Zagurskiy.pdf>
20. Бєленький В.П. Порівнянність понять, що характеризують предмети порівняння у кримінальному законодавстві Великобританії, США та України Право та суспільство. – 2015. № 4. Ч. 3.
21. Criminal law. Cornell Law School. Legal Informathion Institute. URL: https://www.law.cornell.edu/wex/criminal_law
22. Полянський Є. Ю. Кримінально-правова доктрина США: генезіс обґрунтування, перспектива. Спец/ 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. – Од.: ОНЮА, 2015. 36 с.
23. Brink M. The Next Four Years: What Biden Should Prioritize on Policing and Criminal Justice Reform. URL: <https://translate.google.com/?hl=ru &sl=en&tl=uk&text=>

